ئازادی بیرورا جورئەت و پشتیوانی دەوێ

سەرۆ قادر

بەختەوەرم بەناوی خۆم و هاوکارانم لە راگەیاندنی کوردستان، ئەوانەی لە مەکتەبی ناوەندی راگەیاندندان یان وەك رۆژنامەنووسی سەربەخۆ لێرەن، بە گەرمی بەخێرهاتنی ئەو خوێندکارو قوتابییە بەرێزانە دەکەم کە لە کۆلێژە جیاجیاکانی زانکۆی سلێمانییەوە تەشریفیان هێناوە تاکو لێرە گفتوگۆ بکەین. لە پێشەکیدا بۆ من مایەی شانازییە ئەو کەسانەی لە بیروڕادا مخالیفی منن بێن و رووبەروو بە من وەك رۆژنامەنووس یان نووسەرێك بلێت: تۆ غەلەتی.

لەلایەکیدیکەشەوە ئەو سەمینارەی پێشووی من کە بلاویش کرایەوە، مادام بووە مایەی گفتوگۆیەکی گەرم کەوا پەیوەندی بە چارەنووسی نیشتمانەکەمانەوەیە و ئێستاش بۆ بەردەوامی هەمان بابەت لێرە کۆبووینەتەوە، ئەوە من شانازی پێوەدەکەم. هاتنی خوێندکارانی زانکۆی سلێمانی نیشانەی هەبوونی زیندوویەتییە لەناوەندە زانکۆییەکاندا، هەر بەم بۆنایەشەوە رەخنەی خۆم بەرامبەر بە کەشوهەوای ناو زانکۆی سەلاحەدین (کە زۆر جار بۆ خۆشی ناویان دەهێنم) راستدەکەمەوە. گومانی تێدانیە ئەو قسانەی ئێمە لە گفتوگۆکانمان دەیانکەین هیچیان متلەق نین و حەقیقەت بە تەنیا لەلای کەسێك، لایەنێك، حزبێك، دینێك، نەتەوەیەك یان پیچکهاتەیەکی ئەم ولاتە نیە. هەروەها حەقیقەت بە تەنیا لەلای حکومەتیش نیە بەلام گومانی تێدانیە هەموو حەقیقەت لەلای میللەتی ئێمەیە ئەویش بە هەموو پێکهاتەکانیەوە.

هەڵبەت من نامەوێ ئەو قسانەی لە سەمیناری پێشوومدا کردوومە، دووبارەیان بکەمەوە. خۆزیا کات و دووری رێگا نەبووبانە ئاستەنگ تا توانیبام لەگەڵ تاك تاکی ئێوە بە تێری گفتوگۆ بکەم بۆ ئەوەی پێش هاوراییمان لەسەر جیاوازییەکانمان

قسەبکەین و باشتر لە یەکدی حاڵی ببین. با نموونەیەکی جوان لە زانکۆی تاران بێنمەوە، ئەوان لە بزووتنەوەی دیموکرسیخوازی ئەوێدا زیندووترین ناوەندی سیاسین.

ئەو نارەزاییەی بەرامبەر بە من لە ناو زانکۆی سلێمانی کرا، بە ڕێزەوە تەماشای دەکەم و گوێی بۆ دەگرم. ئەو ڕێز و خۆشەویستییەشم لەو کەسەوە دەستپێدەکەم کە بڵندگۆیەکەی پێبوو کە لەوانەیە سەمینارەکەی منیشی بە تەواوەتی نەبیستبووبێ بەڵام خەڵکی شەقامەکانی هاندەدا تاکو ئیمزا بدەن و سەرۆ قادر بدرێ بە دادگا. ئەوەشم بەوهیوایەیە کە ئەو تەجرەبەیە فێرمان بکات باشتر گفتوگۆ بکەین. چونکە لە زانکۆکانی کوردستانەوە ڕۆشنبیر و تکنۆکرات و دەوڵەتمەدارەکانی دوارۆژی ئەم میللەتەی لێدروست دەبن، هەروەها ئەو حکومەتەی هەمانەو شانازی پێوەدەکەین و دەمانەوێ چاکسازی تێدا بکەین، پێویستە بەشی هەرەزۆری ئێوە پێیهەڵسن کە بەرێوەبەر و سەرۆکەکانی داهاتووی وڵاتن، بۆیە ئەم ڕۆڵەتان وادەخوازێ بە سنگی فراوانەوە رای یەکدی قبولێ بکەین و گوێ لە یەکدی بگرین. جا ئەگەر لە جۆر و شێوازی گفتوگۆیەکاندا کەموکوری هەبوو دەبێ بەبیر یەکدی بێنینەوە.

سەمیناری پێشووی من کە بۆ لێکۆڵینەوەیەکی داخراو بوو، بووە هۆی گفتوگۆیەکی توند، لەمرووەوە خۆشحاڵی خۆم دەردەبرم و نایشارمەوە راگەیاندنی پارتی دیموکراتی کوردستان لە پشتیوانی باشییەکانی ئەو گفتوگۆیەدایە کەوا دروست بووە. لە هەمانکاتدا ئەو دەزگا راگەیاندنانەی ئێمە بە راستەخۆ و ناراستەخۆ کاریگەریمان بەسەریانەوە هەیە، هەوڵیاندا بە شێوەیەکی ئیجابی هاوکاری بەرێوەچوونی گفتوگۆیەکان بکەن، ئەویش بەشێوەیەکی ئەوتۆ تێکەڵ نەبێ لەگەڵ ئەنارشیزم (فەوزا).

وەك دیارە لە نیزامی دیموکراسیدا ئەنارشیزمیش هەیە بەڵام ئەم دیاردەیە بەشێك لە پێکهاتەی دیموکراسی نیە. لە دیموکراسیدا ئەم دیاردەیە کۆنترۆل دەکرێت ئەجا دوایی چارەسەری ۆ دەدۆزرێتەوە. هەر وەك چۆن نەخۆش لە نەخۆشخانەدا وەردەگیرێ

دوایی دەرمان دەکرێت، دوایی وەك مرۆڤێکی ساغ دەنێردرێتەوە ناو کۆمەڵگا. لێرەدا مەبەستم نیە بڵێم هرچی نارازییٚ نەخۆشە بەڵام نیشاندانی نارەزایی بەرامبەر فکر یان نووسین یان حکومەت یان بەرامبەر حزبیچکی دیکەی لە حکومەتدانیە، بەرامبەر بە کەسێك کە لەوانەیە مەلایەك یان سەرەك خێڵێك یان ئینسانێکی ئاسایی بێت، پێویستە لە چوارچێوەی یاسادابێت و نەگاتە سنوری هەرەشەکردن، ئینجا ئەگەر هەرەشەکرا ئاگادار بن لەگەڵ سرینەوە تێکەڵ نەکریٚ. لە رۆژهەڵاتی ناوەراست و لەوێش لە عێراقدا دەبینین سرینەوە چ مانایەکی هەیە و لە عێراقیشدا کە بەداخەوە تا ئێستا بەشێکین لەو دەوڵەتە، چۆن رەفتاری پێدەکریٚ! سرینەوەلە کەلتوری عیراقدا تەقاندنەوەو کوشتنی تێدایە. ئەو چەشنانەی ئاماژەم پێکردن لە جۆرە هەرە تۆقێنەر و ترسیچنەرەکانن. بەشێکی زۆری ئەوەی لە ئەنجامی سەمینارەکەی من بیستمان و دیتمان، لە جوغزی گفتوگۆ دەرچوون و تێکەڵ کرا لەگەڵ رەفتاری پاکستانیەکان بەرامبەر بە سەلمان روشدی، رەفتاری بەنگلادیشییەکان کە بەرامبەر نووسینێکی تەسلیمە نەسرین کرا، وەك ئەو هەرایە بوو کە باشووریەکانی لوبنان دەیکەن. کەچی ئەوانە هیچیان لە کەلتوری ئێمەدا نین، لە وڵاتی ئێمەدا هیچ ئامانجێکیشیان پێناهێندرێتەدی. ئەوەی دیتمان دووبارەکردنەوەی ئەو رەفتارە سیاسییە ئایدیۆلۆژییە بوو کە لە بازارەکانی هەولێر و سلێمانی تێزابیان بە قاچی ئافرەتەکاندادەکرد تاکو جلی هاەچەرخ لەبەر نەپۆشن! ئێمە لە زانکۆکانەوە دەنگێك دەبیستین کە داوا دەکات کۆمەڵگا بەرەو مەدەنیەت بروات و ئازادییەکانی تاك بپارێزرێن. پرسیار ئەوەیە: لایەنێك یان کەسێك تەحەمولی ئازادی بیروباوەر نەکات چۆن ئازادییەکانی دیکە قبولٚ دەکات؟ دیارە هەموو ئازادییەکانی دیکە لە ئازادی بیروباوەرەوە (عەقیدە) دەست پێدەکەن واتە لە دینەوە تا دەگاتە گفتوگۆمان لەسەر جۆری جل و بەرگ کە ئەوەی دواییان سادەترین جۆری ئاماژەکەی منە لەوانەیە لەنێوان دوو کەس رووبدات. ئازادی بیروباوەر رۆلی سەرچاوەی ئازادییەکانی دیکە دەگێریٚ.

ناوەرۆکی سەمینارەکەی من کە لە هەموو جۆرەکانی راگەیاندندا بڵاوکرایەوەو گرفتی لەسەر دروست بوو(بە نووسینیشەوە)، وشە بەوشە لێی بەرپرسم و خۆم بە خاوەنی دەزانم و ئامادەم لەگەڵ هەر کەسێك یان ناوەندێك یان رادیۆ و تەلەفزیۆنێك دووبارەی بکەمەوە بە بەڵگە و روونکردنەوەی زیاتریش، جا ویستی بڵاوی بکاتەوە یان بۆخۆی بێت. جێگای بایەخی من گرفتەکانی حکومەتێکە بەرهەمی سەد ساڵ تێکۆشانی بزووتنەوەی رزگاریخوازی کوردستانە. ئەم حکومەتە بەرهەمی خوێنی ئەو شەهیدانەیە چ ئەنفال کرابن یان لە ناو سەنگەردا خۆیان فیداکردبێ، سەدان هەزار هاوڵاتی دیکەمان بزرن و نازانین چیان بەسەر هاتووەو لە کوێن؟ ئەرێ شەهید بوون یان لە تاراوگەدا بزر بوون؟ هیچ ئامارێکی دەقیقمان لەبەردەستدانیە بزانین چەندان هەزار هاوڵاتیمان لە ئاوارەیی و تاراوگەدا هۆشی خۆیان لە دەستداوەو بە دەست نەخۆشیە دەروونیەکانەوە دەتلێنەوە، ژمارەیەکی زۆریش تێکەڵی کەلتوری بیانی بوون و لە دەستمان چوون. ئەوانە هەموویان قوربانیەکانی وڵاتەکەمانن. ئەو حکومەتەی هەمانە بەرهەمی هەموو ئەوانەیە. جیا لەوە ئێمە وڵاتێکین بچووکترین تەجرەبەمان لەخۆبەرێوەبردندا نیە و تەماشمانوایە دیموکرات بین. بچووکترین تەجرەبەشمان لە دیموکراسیدا نەبووە.

دیموکراسی بە قسە کردن و کتێب خوێندنەوەی تەنیا، نەقڵ ناکرێ بەڵکو بەپێی تەجرەبەی جیهانی دیموکرات، کاری نەوە دوای نەوەیە. ئەو نەوانە زۆر قۆناغ پێکەوە تاقی دەکەنەوە تا جۆری مناسبی دیموکراسی بۆ وڵاتەکەیان دەدۆزنەوە و لەسەری رێکدەکەون. بۆ نموونە یاساناسەکان دەزانن کاتێك دەستور و یاساکانی دیکە دادەرێژرێ، دەبێ بە وریاییەوە لەگەلچ تایبەتمەندییەکانی کەلتوری و ئابوری و پیچکهاتەی وڵاتەکە تا ئەو خەڵکە بروای پێبێت و پەیرەوی لێبکات. جیا لەوە ئێمە گرفتێکی دیکەشمان هەیە ئەویش گرنگ تەنیا ئەوە نیە حکومەت یاسای باش دابنێ بەڵکو قەناعەتپێهێنانی هاوڵاتیانیش کاریچکی ئاسان نیە. دەمەوێ سەرنجتان بۆ ئەوە رابکێشم کە حکومەتی کوردستان تاکە دەسەڵاتی هەڵبژێردراوی رۆژهەڵاتی ناوەراستە

که بۆ دانانی یاسای هاوچەرخ لەپیچشەوەی هاولاتیانیدایە، ئەوە سەرباری هەموو کەموکوریەکانی هەیەتی. لە ولاتانی دیکە خەڵك لە حکومەت لە پێشەوەترن و هەوڵ وتەقەلایەکی زۆر دەدەن تا پەرلەمان یان حکومەت ناچار بکەن بەندێك لە یاسایەك زیاد بکات کەمێك مافی مرۆڤی تێدابێت. کەچی لێرە حکومەتی ئێمە دەبێ زۆر هەولبدات تا خەڵك رازی بکات بۆ ئەوەی یاسایەك دابندرێت لە خزمەتی پێشکەوتنی کۆمەلایەتیدابێت. ئەوە سەرەتایەکی باشی کاری بەرێوەبردنی حکومەتی کوردستانە. ئەوەش بە تەنیا ناگەرێتەوە بۆ کەسێك یان حزبێك بەلکو تایبەتمەندییەکی میللەتی کوردستانە چونکە ئەم حکومەتە هەڵقەلاوی میللەتەکەمانە. پێویستە لەم رووەوە شاهیدی بۆ بدەین و ساغی بکەینەوە.

دیاردەی دیکە هەنە و دزێون، وەك گەندەلی کە زۆرمان لەسەر باس کرد بەلام گرنگ لەوەدایە چۆن چارەسەر دەکرێت؟ ئایا هەر لە ولاتی ئێمەدا هەیە؟ نا. ئایا لەسەر ئەوە حکومەتەمان بروخێنین کە سەد ساڵە بۆ هێنانەدی تێدەکۆشین؟ لە ولاتانی دیکە شتی تێکدەرانەی لەم چەشنەیان کردووە؟ نا وایان چارەسەر نەکردووە. هەڵبەت رێگای تایبەتی بۆ لێکۆڵینەوە هەیە و چارەسەریش دەکات.

لە سەمینارەکەی مندا مامۆستایەکی زانکۆ لێیپرسیم بۆ رێگاکەمان نیشان نادەیت؟ گووتم کاککی زانکۆی ولاتانی دیکە بۆ ئەم چارەسەریانە هەزار جار گفتوگۆ دەکەن تا دەگەنە چارەسەرێکی بچووك، ئێمە پێویستە لە گفتوگۆ ماندو نەبین و لەکاتی هەڵچووندا ببین بە دوژمنی یەکدی. پێویستە وەك هەموو دنیا جیاوازییەکانمان بن بە دوژمنایەتی. نابیچ رەتکردنەوەی فکری یەکدی تێکەڵی تیرۆر بکەین. ئینجا کە دەڵێن دەبیچ یاسا سەرووەر بێت، هەر کەسێکی ئەم ولاتە بگرە تا دەگاتە سادەترین هاولاتی لەکاتی پیچشێل کرانی مافەکانی پەنا بۆ یاسا بەرێت و داوای گێرانەوەی حەقی خۆی بکات. بەلام لە هیچ ولاتێکی دیموکراتدا نیە بەبێ گەرانەوە بۆ یاسا برژێینە ناو شەقامەکان و داوا بکەن کە دەبێ فلان کەس یان فلان سەرکردە یان فلان وەزیر یان

ئەندامێکی پەرلەمان بگیرێ و بدرێتە دادگا ! ئەوە چاولێکەری تەجرەبەی لوبنانە کە چەند مانگە خەڵکانێك لەناو شەقامەکان دانیشتوون و داوای روخاندنی حکومەتی هەڵبژێردراو دەکەن، بەڵام نە پەرلەمان و نە رای گشتی لوبنان و جیهان، هەروەها نەئەوانەی لە ناوەندە ئاکادیمیەکانی دنیا فکری دیموکراسی دادەرێژن، حساب بۆ مانگرتنەکەی بەردەم سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیرانی لوبنان ناکەن. بۆ؟ چونکە ئەوە فەوزەویەکانی لوبنانن کە لە هەلچبژاردن نەیانبردۆتەوەو و ناشتوانن وەك سەرەتای سیڵانی حەفتاکانی سەدەی رابردوو رەشاش و تۆپ بەکاربێنن، ناچارن مانگرتن بەکاربێنن. هەر بۆیەش بە هەمان شێوازی کۆن مامەلچیان لەگەڵ دەکەن و پێیاندەڵێن ئێوە فەوزەوین و بگەرێنەوە ماڵەکانی خۆتان و تەحەمول بکەن تا هەڵبژاردنی داهاتووی لوبنان دێت و لەسەر سندوقی دەنگدان دوابریاری خۆتان بدەن.

دیموکراسی ئاوهایە و نیزامێکی جیهانیە و فێڵی تێدا ناکرێت. دنیا زۆر توند پێکەوە بەستراوەتەوە و تەجرەبەی هەر وڵاتێك کەموکوری تێدابێت کار لەسەر وڵاتانی دیکەش دەکات. ئێمە لە کوردستان کە تازە دەبینە حکومەتێکی نیمچە سەربەخۆ، ئەمریکاو ئەوروپا زۆر هاوکاریمان دەکەن تا نیزامەدیموکراتییەکەمان رێکوپیچك بێت، بۆ؟ وەلامەکە زۆر رون و گرنگە: دارشتنەوەی رۆژهەڵاتی ناوەراستی نوێ و دوایش لەوانەیە بە شێوەی گشتی ئاسیا گۆرانکاری تێدا بکرێ، خۆشبەختانە زۆر خۆشبەختانە لە ئێمەوە دەستپێدەکات. هەروەك چۆن مەبدەئی دەستێوەردانی ئینسانی بۆ پاراستنی میللەتان، بە میللەتی ئێمە و دوای راپەرین و کۆرەوە گەورەکەمان دەستپیکرد.

زۆر ناخۆش بوو کە یەك سەدە خەباتمان کرد تا سەربەخۆییمان بەدەستهێنا، بەڵام لە کۆتایی ئەو سەدەیەدا تەجرەبە ئینسانییە مەزنەکە بە ناوی ئێمەوە دەستیپێکرد. ئەویان شانسێکی گەورە بوو. دوای ساڵی 1991 کۆمەڵگای نێودەوڵەتی بە هانای گەلانی بالکانەوە چوون دواییش بەهانای گەلانی لێقەوماوی ئەفریقا و باشوری رۆژهەڵاتی ئاسیاوە چوو. ئەو تەجرەبە ئینسانییە جیهانیە لە کۆرەوە گەورەکەی

ئێمەوە دەستپێکرد. پێداگری میللەتی کورد لەو کۆرەوەدا کۆمەلچگای نیچودەولەتی ناچار کرد هەموو یاساکانیان لە بواری سەروەری ولاتان بەلاوە بنێن و رەوتێکی نویچ بگرنەبەر. هەمو یاسا نێودەولەتییەکان لەدوای واقیعە سەپێندراوەکان دێنە وجود و دەبنە بنەمای دیموکراسی.

با نموونەی ئیسرائیل بێنمەوە کە لە سالی 1948وە دروست بووەو دانپێدانراوە بەلام تا ئێستا نەیتوانی بیسەلمێنێ ولاتێکی دیموکراتی هێمنە، بەپێچەوانەوە ولاتێکی خاوەن نیزامێکی دینییە کە دەبابە لە بەرامبەر بەردی مندالێکی فەلەستینی بەکاردێنێت، بۆیەش نەیتوانی نموونەیەکی جوانی رۆژهەلاتی ناوەراست بێت و ببێتە جێگای تەماحی کۆمپانیا گەورەکان یئابووری، و ناوچەیەکی لەبار بێت بۆ بازرگانی لە ئاسیا. کەچی بە کوردستان دەلێن سەرەتایەکی باشی تێدایە تا نیزامێکی دیموکراسی لێدروست بکرێ و پێکهاتەکانتان جیاوازن، توندرۆ نین، رێزی دین دەگرن بەلام حکومەتی دینیتان ناوێ، دیموکراتن بەلام سوکایەتی بە دین ناکەن، لە چەند میللەت پیچکهاتوون و یەکدی قبولێ دەکەن، لە چەند زمان پێکهاتوون و حەقی یەکدی دەدەن، مخالیفی یەکدین و یەکتر قبولێ دەکەن، گفتوگۆ دەکەن و لە دموچاوی یەکتر نادەن، بۆیە دەتوانن نموونەیەکی شیاو بن بۆ رۆژهەلاتی ناوەراستی بچووك، ئەوجا گەورە، دوایی ئاسیا و بەشیچك لە ئەفریقاش.

ئێستا کە من ئەم قسانە دەکەم لەوانەیە هەندێك کەس بە سادە یان فشە وەریبگرێ، بەلام دوای پیچنج سالی دیکە ئەنجامەکانی دەبینین. ئەوە سەرباری هەبوونی ئەو کەمووکوریانەی دەیانزانین، بەلام ئەو کەموکوریانە تەنیا لەلای حکومەتەوەیە؟ پیچشدانیش گوتوومانە حکومەت کەموکوری هەیە و هەموو کەس دەیبینێ. لێرەدا بەباشیدەزانم بگەریچمەوە بۆ قسەکانی بەرێز نێچیرڤان بارزانی لە پەیامی پیرۆزبایی نەورۆزی ئەمسالێدا. وەك دیارە نەورۆز جەژنێکی دینی نیە ، نەجەژنێکی سیاسییە و نەیادی حزبێکیشە، بەلکو لە ئەنجامی بەردەوامی یزووتنەوەی رزگاریخوازی

کوردستان هاتۆتەدی کە ئەم حکومەتە بەرهەمەکەیەتی، جەژنیچکی نەتەوەییە و بۆیەش بەم مانایە لە پەیامەکەیدا گوتوویەتی:(.. ژمارەیەکی زۆریش هەن کە بێکارن و لەگەلچ ئەوەشدا ئامادە نین بەدوای کاردا بگەرێن. ئەمە زەنگێکی مەترسیدارە. ئێمە دەزانین حکومەت بەرپرسیلرێتی لەسەر شانە و ئەوەی پێماندەکرێ درێغی ناکەین بۆ بەجێهێنانی ئەرکی سەرشانمان بەڵام لە هەمانکاتدا خەڵکیش بەرپرسیارییەتیان هەیە لەسەر شان. چل بەر لە ئێستا یەکیچك لە سەرۆکە مەزنەکانی ئەمریکا جۆن کەنەدی لە قسەیەکدا گووتی مەپرسە کە وڵاتەکەت دەتوانێ چیت بۆ بکات، بپرسە کە تۆ دەتوانی چی بۆ وڵاتەکەت بکەیت؟ بۆیە لەم جەژنە مێژوویی و نەتەوەییەدا داوا لە هەمو هاوڵاتیان دەکەم کە ئەم پرسیارە لە خۆیان بکەن کە ئایا دەتوانن چی بکەن بۆ هەرێمی کوردستان..).

لە وڵاتانی دەوروبەرماندا دەیان خۆپیشاندان دەکرێ ، سەرۆکێك جورئەت ناکات ئاوها لەبەرامبەر میللەتەکەی قسە بکات. ئەم جورئەتە تەنیا بۆ کەسیچك ناگەرێتەوە کە پێیدەگوترێ نێچیرڤان بارزانی بەڵکو بەشێکە لە رەوشت و کەلتوری بزووتنەوی رزگاریخوازی کوردستان. بەڵام تۆبڵێی کەلتوری وڵاتەکەمان کەموکوری تێدا نەبێت؟ تۆبڵێی میللەتێك بە درێژایی مێژووی خۆی هەر ژێردەستەبووبێ و خۆی بەرێوەنەبردبێ و نەوەد ساڵ لە شەردا ژیابێت ، شوێنەواری شەری بەسەرەوە دیار نەبێت؟

لەوەڵامی پرسیارێکی لەم چەشنەی مندا مامۆستایەکی زانکۆ نووسیبوی سەرۆ قادر ئەوەی تۆ باسی دەکەی لە ئەڵمانیا نیە چونکە من ئەوە پانزە ساڵە لەویچ دەچیم و نەمدیتووە ! کەچی من مەبەستمئەڵمانیای دوای ساڵی 1914 تا 1950 بووە واتە ئەلمانیای دوای دوو جەنگی گەورەی جیهانی. نەك ئەڵمانیای ئێستا کە برینەکانی تیمارکردووەو دەیەوێ سەرۆکایەتی هەموو ئەوروپا بکات. هەر ئەوەش بوو زۆرینەی تیۆریسیەنەکانی دیموکراسی ، زۆربەی دکتۆرەکانی دەروونی کە خێریان بۆ دنیا دایەوە، بەشێکی هەرەزۆری زانایانی کۆمەڵناسنی جیهان بە رەگەز ئەڵمانیاین. ئەوانە

له نەخۆشیەکانی دوای جەنگی وڵاتەکەیان کۆڵییەوە جوئەتی چارەسەرکردنی گرفتەکانیان هەبوو. ئەوانە کوفریان نەکردووە. کاتیچك ئێمە باسی چاکسازی دینی دەکەین دەزانین پیرۆزترین رەگەزی ناو کەلتورە، کە باسی ئەو دەکەین بۆ دەبی باسی کەموکوریەکانی دیکە نەکەین؟ گەر وانەکەین چۆن دیموکراسی پیچشدەکەوێ؟

ئەم گفتوگۆیە لە مانگی ئاداردا دروست بوو، شانازی پێوەدەکەم کە مانگی بۆنا شۆرشگێرییەکانی ئێمەیە. ئەوەی جێی سەرنجە ئامانجی ئایدیۆلۆژیی کەوتە ناو مناقەشەکان. هەڵبەت لە دیموکراسیدا هەر کەسێك چ ئایدیۆلۆژییەکی هەیە ئازادە بەڵام ئایدیۆلۆژیا ناکەوێتە ناو پێکهاتەی نیزامی دیموکراسی، بەڵام رێگا بە ئایدیۆلۆژیاکان دەدریچ تا منفەسەی یەکدی بکەن و نوێنەری خۆیان بنیچرنە پەرلەمان بەڵام یاسا لەسەر بنەمای ئایدیۆلۆژیایەکی دیاریکراو دانارێژرێ. دەشزانین لە رۆژگارێکدا دەژین کە سەردەمی حکومەتی ئایدیۆلۆژیاکان کۆتایی هات. ئاخرین حکومەتی روخیچندراوی ئایۆلۆژیا حکومەتی تالیبان و بەعس نەبوو، حکومەتی حەماسە لە فەلەستین کە دنیا قبوڵی ناکات. دوای جیاوازی و گفتوگۆیەکی زۆر خودی فەلەستینیەکان پیچکهاتن ئینجا دنیا هەر لێیان قبولێ ناکات. بۆ؟ چونکە ئیسماعیل هەنییەمان بینی لە قات و ریباتی سەرۆك وەزیرانەوە بووە کابرایەکی عەگال بەسەری لەبابەت ئەوانەی فەلوجە و رۆمادی، چەند چەکدارێکی دەمامکبەستوی لە پشت سەر وەستابوون و لە بەرامبەری جەماوەر و چاوی کامیراکان وەستابوو هەرەشەی دەکرد دەیگووت ئەم شەقامانە پر دەکەین لە خوێن! بۆیەش کۆمەڵگای نێودەوڵەتی لێیان قبەڵ ناکات سەرۆك وەزیرانێکی ئاوهایان هەبێت. ئەو سەرۆك وەزیرە ئایدیۆلۆژیایەکی بەدواوەیە کە دەکرێ رێزی بگیری بەڵام ناکریچتە قانونی فەلەستین. لە مناقەشەکانی ئێمەدا ئایدیۆلۆژیای لەم چەشنە هاتنەمەیدان. ئەوە بێئەوەی ئاگامان لێبێت یان مەبەستی راکێشانیانمان هەبووبێت. بۆیە حەقی قسە کردنیان هەبوو بەڵام حەقیان نەبوو بیقۆزنەوەو هەڵیگێرنەوە. کێشەی ئایدیۆلۆژیاکانی ناو کۆمەڵگا کار لە کەلتوری ئەو میللەتە

دەکات، کەلتوریش لە ئەنجامی ئەو چەشنە کیچشەو گفتوگۆیانە نویێ دەبێتەوە، بەڵام هیچ ئایدیۆلۆژیایەك بە تەنیا بۆی نیە داوا بکات بەتەنیا دارشتنەوەی کەلتور پاوان بکات.

ئێمە نابی شەرم لە کەموکوریەکانمان بکەین. بۆ بە عەیب حساب دەکرێ کاتێك دەڵێین با کرێکارەکانی خۆمان کار بکەن و لە هیندستان و پاکستانەوە کرێکار نەهێنین؟ باشە قەرەباڵغی شارەکانی کوردستان کە رۆژانە شان لە شانی یەکدی دەدەن نیشانەی خۆشگوزەرانیە یان نیشانەی کارنەکردنی خەڵکە؟ لەکوێ قەرەباڵغی هەبوو لەوێ بێکاری هەیە. لە کوێش بازاری چۆڵت بینی کە خەڵك بە خێرایی دێن و دەرۆن، نیشانەی ئەوەیە لەوێ کار هەیە و خەڵك مەشغوڵە و وەختی بەتاڵی بۆ پیاسەی داهێزێنەری شێخەلالایی نیە.

بەژاندنەوەو پێشخستنی کەلتور تەنیا کاری نوخبەی رۆشنبیر نیە، رۆشنبیران و ئاکادیمیەکان تەنیا دەتوانن دیاردەکان بکۆڵنەوەو بەدوای چارەسەریدا بگەرێن. جگە لەناو کۆمەڵگادا هەمووومان بۆمان هەیە بە ئازادی مناقەشەی یەکتری بکەین. جا لەو مناقەشەیەدا هەرەشەی گرتن و کوشتن و تەکفیر و هاندانی خەڵك نەك هەر زیانمەندە بەڵکو نایاساییشە. ئەوەی لە مانگی رابردوودا لە کاردانەوەکاندا بینیمان و بیستمان مناقەشە نەبوو، زمانی هاوچەرخ نەبوو بەڵکو هەڵچوونی پاشکەوتوخوازان و توندرۆکانی ئەنارشیستی بوو. کەلتوری ئێمە بەو ریچگایەی ئەوانەدا پێشناکەوێت. لە بەرامبەر ئەنارشیزم و پاشکەوتوخوازاندا پێویستە بە قەناعەتەوە بڵێین درەختی جیاوازی بریکردنەوەمان بەهێز دەکەین تا لێکدی حاڵی بین بەڵام بە زمانی گەیەنەری جوانی هاوچەرخ. پێەوانەی ئەوەمان بینی کەوا زمانی خاپورکەری هەمەجییە کە دەوڵەتی پێدروست ناکرێ. زمانی هەنێك لە شەقامەکانی پاکستانە کە بە تفەنگ و شمشیر دەژین و بن لادنیان لەناوخۆیان حەشارداوە. ئەو زمانەی لە هەندێك سایتی ئەلەکترونی و رۆژنامەی ناوخۆیی بەکاردێت زمانی ئاخافتنی میللەتی کوردستان نیە

بۆیە بەبێ هەڕەشەو ترساندن دەبێ تێیانبگەیەنین کە برایان ئێوەش هاوڵاتین و هەقی قسەکردنتان هەیە و مخالیفیش بن تا ئەو ڕادەی بتەوێ پۆستی نێچیرڤان بارزانی داوا بکەیت، چونکە هەموو موعاریزەکان ئامانجیان دەسەڵاتە، بەڵام با بە زمانێك قسە بکەین کە زمانی هەمووانە، ئەویش زمانی تێگگەیشتنە.
پێویستە ڕێز لە بێدەنگی ڕۆشنبیرانی ناسراوی کوردستان بگرین کە ئەوەی لە خەمی حورمەتی وشەدابوو قسەیەکی نەکرد و خۆیان تێکەڵی ئەنارشیزم نەکرد. لەوانەیە قسەی خۆیان هەبێ و لە داهاتوودا بنووسن بەڵام ئەوەی کە سەرنج ڕادەکێشی ڕۆشنبیرە باشەکان، ئەوانەی ناسراون و خوێنەریان هەیە، لەوانەیە مخالفی بیروراکانی منیش بن بەڵام جارێ دوور وەستان و دەیانزانی نابێ زمانی نووسین و گفتوگۆ بۆ کارکردن لەسەر چاکسازی لە حکومەت و کەلتوردا بەو زمان و شێوازە هەمەجییە بێت.
یەکێك لەمنی پرسی ئەگەر تۆ خۆت سەردانی هاندەرانی ئیمزاو خۆپیشاندانەکانت کردبا پەلاماریان نەدەدای و لەوانەنەبوو گیانت بکەویچتە مەترسییەوە؟ خۆ ئەگەر نوسەرێکی بێدەسەڵاتی فەقیرحالچ بوایە ئێستا ڕای کردبوو بۆ دەرەوەی وڵات! جا ئێستا ڕۆژنامەکانی ئەوروپا لەسەریاندەنووسی کە چۆن لەسەر دەربرینی ڕەئی نووسەرێکی دیکەیان دەپەراند! لە سوید کچەکانیان دەکوژن و لە ناوەوەش جیاوازی بیرورا لێکدی قبوڵ ناکەن. لەم ڕوانگایەوە سوپاسی بیدەنگی نووسەر و ڕۆژنامەنووس و ئاکادیمیە باشەکانی کوردستان دەکەم.
لە کۆتاییدا منیش گوێتان بۆدەگرم، ئەگەر هەڵەبوویم دەگەڕێمەوە، ئەگەر فکری باشتان پێبێ لێتان فێردەبم. وەك پیشەی هەمیشەم چەند دەقیەقەیەك لە وەختی خۆم تێپەریم بۆیەش داواتان لێدەکەم بمبورن.

پرسیاری قوتابیانی زانکۆی سلێمانی

*(خویندكار له كۆلێژی یاسا): ئەو قسانەی جەنابت كردوونت هیچ بەڵگەیەكی یاسایی لەسەر دروست نابی كه بدرێیته دادگا. ئایا لایەنێكی سیاسی بۆ ئامانجی خۆی هانی ئەم خەڵكەی نەداوە؟ بە تایبەتی كه تۆ باسی مەسەلەیەكی گرنگت كردووە ئەویش مەسەلەی گەندەڵی و پێویستتی شەفافییەتە.

*(خوێندكار له كۆلێژی سیاسەت): زۆربەی ئەوانەی ئیمزایان دەكرد قسەكانی تۆیان بیستبوو نەخوێندبۆوە، تۆ كارێكی باشت كرد بە جورئەتەوە قسەكانی خۆت بڵاوكردەوە. ئێستا قوتابیەكانی زانكۆ تێگەیشتوون. من خۆم یەكێكم لەوانەی ئیمزامكردبوو بەڵام بابەتەكەم لەلا روون نەبوو. بۆیە ئەمرۆ بە خواستی خۆمان بۆ پشتگیریت هاتووین. پرسیارم ئەوەیە بۆچی هەندێك سیاسی و ئاكادیمی ناسراوی سلێمانی ئەم هەلەیان قۆستەوەو بۆ كاری سیاسی ئێمەیان بەكارهێنا؟ تۆ رووی قسەت له لێپرسراوان بوو كه گەندەلچ نەبن و شەفاف بن، باسی خەڵكت نەكردووە.

*(خوێندكار له كۆلێژی سیاسەت): تۆ ئەگەر وەك نووسەرێك پۆستێكی رەسمیت نەبایە و ئەم قسانەشت كردبا، ئایا دەستخۆشیان لێدەكردی یان ئەوەیان دەكرد كه كردیان؟

*(تەلار محەمەد كەریم): بۆچی قسەكانت هەندێكی قرتێندرابوو؟ بۆچی هەمووتان دانەبەزاند تا قسەی زیاتری لەسەر نەكرێ؟ لەلایەكی دیكە ئایا ئەوە خودی یەكیچتی و پارتی نین لەم رێگایەوە پەلاماری یەكتر دەدەن، ئایا ئەمە پرۆسەی پتەوكردنی حكومەتی یەكگرتوو خاو ناكتەوە؟

* (خوێندكاری كۆلیچژی كشتوكاڵ): ئەوەی من دەیزانم شتێكیان بۆ تۆ هەڵبەستووە كه هەلر وجودی نیە.

*(خوێندكار له كۆلێژی راگەیاندن): كۆمەڵێك نووسەر پێش تۆ بە مێگەل و ئاژەڵ ناوی خەڵكیان هێناوەو كەس هیچی پێنەگووتون؟

*(): دەقی کۆرەکەت درەنگ لە کەناڵی زاگرۆس بڵاوکرایەوە و ئەوەش وایکرد هێرش و باسەکان زیاتر بن و لای خەڵکیش نیگەرانی دروست کرد. پێتوانیە راگەیاندنی پارتی کەمتەرخەمی کرد؟

* (خوێندکار لە کۆلێژی پزیشکی): من گلەییم لە کوران و کچانی خوێندکار هەیە چونکە پێش بیخوێننەوە کەوتنە ناو فەوزایەکە. ئێستا ئەوەی دیتمان و خوێندمانەوە هیچی ئەوە نەبوو کە لە سلێمانی کاری لەسەر دەکرا. باشە بۆچی گەنجان هەڵوێست لەسەر ئەو وتارخوێنانەی ناو مزگەوتەکان وەرناگرن کە هەموو رۆژێ هێرش دەکەنە سەر ئازادییەکانی گەنجان و خەڵکی لە دژمان هان دەدەن و بە فاسد و لادەرو میکرۆبی کۆمەڵگا ناومان دەبەن؟

*(خوێندکاری زانستە سیاسییەکان) ئەم قسانەی تۆ هەواڵێکی لەسەر بڵاوکرایەوە کەچی ئەو هەلأیەی لێنرایەوە، ئێوەش خاویتان نواند لە زووتر روونکردنەوە.

*(خوێندکار لە زانستە سیاسییەکان): پرسیارم ئەوەیە قسەکانی تۆ بۆ خەڵکی سادەبوو یان بۆ نووسەران و نوخبە یان بۆ مشتومری نێوان حزبەکان؟

وەڵامی پرسیارەکان، سەرۆقادر:

بۆ ئەوەی مانوترتان نەکەم و وەختیش زۆر نەگرم ، بەگشتی مناقەشەیەکی پرسیارو بیروراکان دەکەم. جارێ ئەو کۆرەی من کە بینیتان بۆ راگەیاندن نەکرابوو بۆیە تەلەفزیۆنەکان باش تۆمایان نەکردبوو. مەبەستم ئەوە نیە کە نەدەبوا ئەم قسانەم بڵاوبێتەوە، چونکە پێش ئەو سەمینارەم بە دوو بەشی درێژ ئەم رایانەم لە گۆڤاری گوڵاندا بڵاوکردەوە. ئەوە سەرنووسەری بەریچزی گۆڤارەکەش کاک فواد سدیق لێرەیە. تێبینی جیاجیاشم لەلایەن خەڵکەوە بەدەست گەیشت. من پیچش هەموو شتێك شانازی بە نووسەری و رۆژنامەنووسی خۆمەوە دەکەم، جا زۆریش شانازی بەوەوە

دەکەم کە رۆژنامەنووسیچکی سیایم، هەمیشەش لایەندار بوومە و پیچشموانیە لایەندارێتی سیاسی قەت عەیب بووبێت، ئەوە رێگایەکی گرنگە لە کاریگەری کردن بەسەر کۆمەڵگاوە. بۆیەش قسەکانی من بۆ مەبەستی سیاسی قۆزرایەوە. هەلچبەت ئەگەر بۆ راگەیاندن یان لە هۆلێکی گەورەدا قسەم کردبان ئەوە بە کورتتر و دیقەتی زیاترەوە دەدوام. جا من هە خەلچکی لای بیتوێن و پشدەرم و سەراحەتێکی مەنگوریانەم هەیە. هەروەها کاك هۆشەنگ لێرەیە کەوا رێکخراوەکەی ئەوان بانگێشتیان کردبووم و قسەکانیشم دەبوو بە ملکی ئەوان ، دوایی چەندیان لێوەردەگرت و چەندیان لێ تەرك دەکرد ئەوە لە دەسەلاتی ئەواندا بوو. هەر لە جۆری قسەکردنەکەم دیار بوو، جا لە وەختیچکی زۆر ماندووش هاتم.لەسەر ئیشەوە هاتم و ئەگەر ئیلتزام نەبوا هەر تاقەتی قسەکردنم نەبوو، بەلاّم دەمزانی دەلێم چی! ئەو قسانەی گووتنم زۆر بە تەرکیزەوە نووسیبوونم و ئەگە زانیبامە بۆ بلاّوکردنەوەیە بەباشترم دەردەبرین. ئێستاش لەسەر پێشنیاری ژمارەیەکی زۆر لە خوێندکاران کە دەیانویست بێنە هەولێر، من دێمە زانکۆی سلێمانی، جارێکیدیکە ئەم قسانە بە فراوانتری دەکەمەوە. پێش هاتنیشم مخالیفەکانم دەعوەت دەکەم تاکو بێن و پێکەوە گفتوگۆیەکی باش بکەین. تەنانەت ئامادەم گفتوگۆیەکە بە راستەخۆیی لەرێگای سەتەلایتەوە بگوازینەوە تا هیچ رایەکی تێدا نەشاردرێتەوە.

قسەکانم بۆ کاری سیاسی بەکارهێندرا چونکە لە ولاّتی ئێمە تاکو ئێستا کێشەی سیاسی ماوە. ئەو کێشەیە لە نێوان پارتی و یەکێتی بە مانا توندەکەی کۆتایی هاتووە و هەردوو حزب هاوپەیمانن لە بەرێوەبردنی حکومەتی عیراق و حکومەتی کوردستان. هەردوو حزب شەریکن لەو حکومەتەی کە ئیچستا لە کوردستان خەلك چاوەروانی لێی هەیە.

بەلام دیاردەیەکی دیکە هەیە، ئەویش هەموو حزبەکانی دیکەی دەرەوەی پارتی یەکێتی هەمویان وەزیریان لە حکومەتی کوردستاندا هەیە کەچی هەر خۆیان بە موعارز

دەزانن و بۆ روخاندنی کار دەکەن. بەرای ئەگەر رۆژگارێك یاسا کاری خۆی بکات، لەوانەیە رۆژگارێك بێت خەڵکانێك لێیان بپێچنەوە. ئەو حزبەی موعاریزە و بۆ روخاندنی حکومەت کاردەکات بۆچی بەشداری تێدا دەکات؟

من بەختەوەرم کە پێشمەرگە بووم بۆیە دەتوانم لەسەر ئەوانیش قسە بکەم، قسەم لەسەر بزووتنەوەیسیاسیش کردووە. لەوانەیە یەکێکی دیکە نەیتوانیبا یان رێگای بەخۆ نەدابا یان لە بەرژەوەندیدانەبایە ئەو قسانەی من بکات. جا کە من لە سەمینارەکەمدا گووتومە نیفاق و نەخۆشی لە کۆمەڵدا هەیە و لەناو بزووتنەوەی سیاسیشدا هەیە، مەبەستم وەڵامی ئەو پرسیارانەی ئێوەیە و ئەمە نموونەیە لەو نبفاقەی هەیە. ئەم نیفاقە قسە بۆ ئامانجی سیاسی هەڵدەگێرێتەوە وبەمەیش ئازادی بیرورا تیرۆر دەکات، کوشتنی مافە مەدەنیەکانی ناو ۆمەڵگایە کە هەمووتان هەوڵیبۆ دەدەن. جا پێش هەمووشیان پلیشاندنەوەی گەنجەکانە کە لەسەرەتای ژیاندایە و هەموو ئەو تەجرەبانەی منی پەنجا ساڵەی نیە.دێن رێگای تەجرەبەکردنی لێدەگرن و مافەکانی پێشێل دەکەن و رێگای لێدەگرن بەشداری لە بەرێوەبردنی ولاتدا نەکات.

بە راشکاوی قسەکردن نەك هەر کارێکی باشە بەلچکو یەکێکە لە سیفەتەکانی نیزامی دیموکراسی. یەکێك لە پرەنسیبەکانی کۆمەلچگای دیموکرات و ئازاد ئەوەیە کە راشکاو بێت و کار و ژیانی خۆی نەشارێتەوە. هەڵبەت تا ئەو جێگایەی پەیوەندیبەبەرژەوەندی ولاتوە هەیە. بۆیە پێموایە سەراحەتەکەی من کارێکی زۆر باش بەڵام قۆزتنەوەکەی (استغلال) کارێکی زۆر دزێو بوو. هەر بۆیەش ئەوانەی هەلیاندەقۆزتەوە لە کۆتایی ئەو گفتوگۆیەیەك مانگ ونیوەدا، ئێستا دەموچاویان دیار نیە.

یەکێك لە کارە ناقانونی و خراپەکانی ئەو بەشە لە راگەیاندنی دژ ئەوە بوو کە سەرەرای ئەوەی دەقی دەنگی منیان دزی بوو، دەقی دەسکارینەکراوی قسەکانی منیان بلاونەکردەوە. من زۆر چاوەروان بووم ئەو شەهامەتە بنوێنن. ئەوجا

روونیانکردبایەوە کە لەسەر کام قسەیە کە دەبوا من ئیدانە بکرێم یان بدرێم بە دادگا.
بۆیەش پیلانەکەیان سیاسی بوو بۆ سەر پارتی دیموکراتی کوردستان .بمبورن کە بەشیچکی زۆر لە میوانەکان پارتی نینە من نامەویچ لەم میوانداریەدا تەنیا دیفاع لە پارتی دیموکراتی کوردستان بکەم. لەوە زیاتر، هێرش کرایە سەر سەرۆکی کوردستانیش کە تەنیا سەرۆکی پارتی دیموکراتی کوردستا نیە. لە هەموو دنیادا هێرش کرد بۆسەر سەرۆکی وڵات ناقانونیە و پێویستە مودەعی عام بەدوایدا بچێ چونکە ئەوە حەقە عامە و پیچشیل کردنی سەروەری وڵاتە. ئەمە پەلامارەکانی سەر سەرۆکی حکومەت و پەرلەمانیش دەگرێتەوە.
لەلایەکی دیکەوە من لەوێ گووتم باسی شەفافییەت دەکەم، ئێستاش ئەو قسەیەی لەوێ کردم، لەبەر دەمی ئێوەش دووبارەی دەکەمەوە و ناتوانم لەگەڵ ئێوەش شەفاف بم. بە حوکمی ئەو پۆستەی هەمە دەزانم کوێ و کوێ وکوێ لە پشتەوەی ئەو هێرشە خراپەنە، دەنگیان هەیە، وەسلچی پارەیان هەیە و حکومەتی بیانیشیان لەپشتن و کۆمەلێك ئامانج یەکیانگرتۆتەوە. کەواتەدەبێ چاوەروان بین بۆ دژایەتیکردنی هەر پرۆژەیەکی باش، کەسانی جیاجیا کە ئامانجیشیان وەکیەك نیە کۆدەبنەوە.
ئەم حکومەتە لەلایەن پارتی دیموکراتی کوردستان و یەکێتی نیشتمانی کوردستانەوە سەرکردایەتی دەکرێ و هەردووك لایان تێیدا بەرپرسن. هێمنی ئەم وڵاتە بە جەنابی مام جەلال و سەرۆك بارزانی رادەگیرێ. جا ئەگەر لە زانکۆکان و دەزگاکانی راگەیاندندا کەسانی دەسترۆیشتوو لە پشتەوە هانی خەڵکیاندەدا، ئەوە دیسان دەمانگێرێتەوەسەر ئەو پرسیارەی من کە: ئایا کۆمەڵگایەکی ساغمان هەیە؟ پەندێکی کوردەواری هەیە دەڵێ: کاتێك خەڵك شێت دەبن دەیانبەنە لای ئۆمەرمەندان، ئەی ئەگەر ئۆمەرمەندان شێت بوو خەڵك چی بەسەر دێت؟ سلێمانی شارێکی زیندووەو شاری هەموومانە، مەڵبەندی فەرهەنگ و سەرهەڵدانی فکری نوێیە. بارزانی نەمر بەشێکی ژیانی خۆی لەێ بردەسەر هەروەك چۆن شێخی نەمریش کوری ئەوێیە. هەموو

تایبەتمەندیەکانی ئەوێمان قبوڵە بەلام با قودرەتی گفتوگۆ لە فەوزادا ون نەکرێت. کەسانێك لەم کێشەیەدا تایبەتمەندییەکانی ئەم شارەیان قۆستەوە، گەنجی بێتەجرەبە لە دیوەخانەکانی ئەوان دەردەچوون و فەرمانەکانیان جێبەجێ دەکردن کە هەمووی تیرۆر و ناحەقی بوو. نەدەبوا لەو شارەدا ئەم دیاردە ناشیرینە روودات.

یەکێك لە ئێوە دەپرسێ ئەگەر بێلایەن بایت ئەم هەڵڵایەت لەسەر دروست دەبوو؟ 1- منیش ئەم پرسیارە دەکەم. 2- من جیا لەوەی رۆژنامەنووس و نووسەرم، پلەیەکم هەیە پەیوەندی بە کاری رۆژنامەنوسیەوە هەیە و کار لە کەلتوری وڵاتەکەمان دەکات، بە هۆی کارەکەشم ئاگام لە زۆر شت هەیە، بۆیە ئەرکی من لەو کەسانە گرانترە کە لە من زاناترن بەڵام ئەم زانیارییانەیان نیە، ئەگینا لەوانەیە جوانتر و رێکوپێکتر بیڵێن. بۆیە کارێکی باشم کرد کە ئەو سەمینارەم کرد و ئەوە نیشانە زیندوویەتی ئەو حکومەتەیە کە من دیفاعی لێدەکەم. بۆیەش دەقی قسەکانی سەرۆکی حکومەتم(بەرێز نێچیرڤان بارزانی) بۆ خوێندنەوە. ئەو دەیەوێ رەخنە لە دیاردەی بێکاری بگرێ یان ئەوانەی چاوەروانی معاش دەکەن و کار ناکەن. کەواتە دەیەوێ بەبیرمان بێنێتەوە چاوێك بە قەدو باڵای کەلتوری وڵاتەکەماندا بگێرینەوە تا بەهێزتری بکەین.

یەکێکتان پرسی: دەبوا لێپرسراوەکان من بدەنە دادگا نەك خەڵك. خۆ دیارە هەندێك لێپرسراوی حزبی کە ئەم رەوتە لە بەرژەوەندییان دەدات، ئەو ئاژاوەیان لە سلێمانی بەرێخست. ئەوانەی رای منیان خوێنۆتەوەو مخالیفی منن رایان سەرسەرم، بەڵام بۆ جارێکی دیکە ئەگەر یەکێکی دیکە رای خۆی گووت، جاری یەکەم گوێی لێبگرن و تێیبگەن دوایی قسەی لەسەر بکەن. با فێری گفتوگۆبین. بیستووتانە سەرباری جیاوازییە فەردی و فکریەکانی نێوان رۆسۆ و ڤۆڵتەر، قسە سادەو بە ناوبانگەکەی ڤۆڵتەر بەدرێژایی مێژوو مایەوە کە گووتی : خۆم دەکەمە قوربانی تا ئەوەی مخالیفمە بتوانێ رای خۆی دەرببرێت.

بەسەری ئێوە قەسەم ئەو لێپرسراوانە تەنگاو بوون بۆیە خەڵکیان تەنگاو کرد. ئەو لایەنانە نایانەویچ حکومەت بیر لە چارەسەری گەندەڵی و کاری شەفافییەت بکات. کەچی دەبوا رای ئەوانە وەکو رای بەرێز نیچیرڤان بارزانی بوایە کە ئەگەر وڵات بەرەو گوندەڵی و مەترسی بروات شەخسی ئەو دەکەوێتە بەر مەترسی.

شەفافیەت کارێکی ئاسان نیە. دیوتانە من ناوی ئەو کەسانە ناهێنم کە رای گشتیان شێواند، کەواتە شەفاف نیم . ئەگەر ناویان بێنم سبەینێ قەیرانێکی لەوە گەورەتر دروست دەکەن. دەبێ هەمووما‌ن هاوکاری بکەین تا ئەم کەلتورە بگۆرین و سانسۆری گەندەڵان بشکێنین.

سەبارەت بە مونتاژکرانی کۆرەکەی من، ئەمانەت پارێزراوەو دەقی ئەو رەئیانەیان بڵاوکردۆتەوە کەمن لێیان بەرپرسم بەڵام هیچ تەلەفزیۆنێك ئامادە نیە دوو سەعات قسەکردنی من بەبێ دەسکاری هونەری خۆیان و کورتکردنەوە بڵاو بکاتەوە. کات لە تەلەفزیۆن و رادیۆکاندا بایەخی هەیە. بەرێوەبەر و سەرنووسەرەکان بەپێی سیاسەتی خۆیان مامەڵە لەگەڵ هەر مادەیەکی راگەیاندن دەکەن. لەلایەکی دیکەوە خەلچکیش سەلیقەی خۆی لە مادەیەکی دوورودرێژی بێ هونەرکاریی ماندو بکات. ئەوجا شاهیدیشمان لێرە دانیشتوون کە مادەکە بۆ بڵاوکردنەوە تۆمانەکرابوو، بۆیە شێواوی وێنەو دەنگی زۆر تێدا بوو. بەڵام ئەو قسەیەی کە بۆ من هەڵبەستراو بەنیازی خراپ شێوێندرا ، ئەوە رستەیەکی دوورودرێژی من بوو کە قۆزترایەوە و بە خراپی لە خەڵك گەیەندرا. من گووتم وەزیری گەندەڵمان هەیە و هاوڵاتی گەندەڵیشمان هەیە. واتە ئەو کەسەی لە کاتی هەڵبژاردنەکاندا دەنگی خۆی دەفرۆشێ، ئەگەر کرا بە وەزیر چی دەکات؟ ئەو قسەیەم بۆ ئەوە بووە لە هەڵبژاردنەکانی داهاتودا ئەو کەلتورە بگۆردرێ.

سەبارەت بە وشەی شەهامەت، من بەو مانایەم بوو کەوا کۆرەو نەك هەر تەحەدایەك بوو کوردستانی بەرەو ئازادی برد بەڵکو کۆمەڵگای نیچودەوڵەتیشی گۆری. ئێستا هەموو گوندەکانی ئێمە ئاوەدانن، ئاو و کارەبا ئەگەر لە هەولێر و سلێمانی نەبێ،

دازادەکەن لە گوندەکان هەبێت؟! ئێستا کە گوندەکانمان چۆڵن و بەرهەمی کشتوکاڵ نەماوە، هۆکاری زۆر تێدایە و تەنیا جوتیارەکان نین، بەڵام ئەگەر بمانەوێ رەخنەیەك لە باری ئابوری و داب ونەرێتی بەرهەمهێنانی خۆمان بگرین، دەبێ بڵێین توانای تەحەداکردنتان کەمبۆتەوە.

ئەگەر ئەم قسەی من غەڵەتە، ئێ خۆ کفرم نەکردووە. لە زمانی عامەدا وشەی شەهامەت و تەحەدا و نەوێران و ترسان هەمووی یەك مانای لێکنزیکی هەیە. بۆ نموونە یەك بە یەکێکی دیکە دەڵێ : دە شەهامەتت هەبێ وەڵام بدەوە یان فلان هەڵوێستە وەربگرە..من چواردە ساڵ لە گوند ژیاوم، بەشێکی دیکەی ژیانی خۆم لە ئۆردوگا بردۆتەسەر. بۆیە دەزانم ژیانی گوند و ئۆردوگایەکان چۆنە. بۆیە کاتێك هەندێ وشە بەدحاڵیبوون دروست دەکات ئەوە من دێم روونی دەکەمەوە کە مەبەستم چیە. لێرە ئامانجی من فکرە، ئەگینا ماقوڵ نیە یەکێك لە پێگەی سیاسی و رۆژنامەنووسی مندابێت و پێشمەرگەش بووم، خۆ جاش نەبوومە! لەو کاتانەی گونەکان راگوێزرابوون ئێمە لەوێدا پێشمەرگەبووین، چۆن دێم سوکایەتیان پێدەکەم؟

ئەو زمانە سوکەی دژمان بەکارهێندرا گەیشتە سنوری بێمەنتقی بۆیە وازم لە خوێندنەوەی هێنا، ئەوەی گرنگە نەیەڵێن ئەو بێمەنتقییە بگاتە ناو راگەیاندنی کوردستان و لە ناو زمانمان جێنەکاتەوە. هەندێکجار لە شوێنێکی داخراودا چەند کەسیچك گفتوگۆی کراوە دەکەن، کە هاتەسەر بڵاوکردنەوە لەوانەیە رێکوپێك بکرێ و هەندێك کەسیش رای خۆیان بۆ بڵاوکردنەوە نالێن و رازی نابن بەبێ رەزامەندییان بگەیەندرێتە خەڵك. رۆژنامەنووسان دەزانن جاری واهیە کەسێك زانیاری و بیرورات دەداتی بەڵام دەڵێ بۆ بڵاوکردنەوە نیە. ئەوە بەشێکی گرنگی پەیمانی شەرەفی رۆژنامەنووسییە. لە هەمان کاتدا مافێکی یاسایشە. جا سەیر بکەن: دەنگی منیان دزی ، ئەوجا شێواندیان و خەڵکیان پێی لەدژم هانداوە! کەسان و لایەن هەن بەرژەوەندییان لە حکومەتی یەکگرتوو و مەدەنی و شەفافدانیە بۆیە ئەم گۆبەندەیان

نایەوە. ئەوانە کێن و لە کوێن؟ کەیفی خۆیانە. بەڵام ئەوەی جێگای خۆشحاڵییە ئەوانە کاریگەر و بڕیادەر نین. بڕیار ئەوەیە کەوا دراوە: حکومەت یەکە، هەڵوێست لە بەغدا یەکە، ئینشاڵڵا ڕاگەیاندنی حکومەتی سەربەخۆی کوردستانیش هەر یەك دەبێ.

دەپرسن بۆ ڕاگەیاندنی کوردستان لەم بەزمەدا بێدەنگ بوو؟ 1– ئێمە ڕاگەیاندنێکی گەورەمان لەبەردەستدایە بۆیە هەر کە قسەمان لەسەرکرا بیکەینە قیامەت، ئەوە هەر بەجارێك خەڵکمان بەخۆرایی نیگەران دەکرد. 2– دوور نەبوو هەر ئەو دەستە شاردراوانە بە کێشەی ڕاگەیاندنی نێوان پارتی و یەکێتی لە خەڵك بگەیەنن. کە نامانەوێ و نیە. 3– لەوانە بوو بلچێن ئەوە پارتیە و دژی یەکێتی قسە دەکات. 4– لە هەمووی ترسناکتر لەو کاتدا جەنابی مام جەلال نەخۆش کەوت و ڕاگەیاندنی پارتی دیموکراتی کوردستان هەوڵیدەدا نیگەرانی خەڵکی کوردستان بۆ تەندروستی سەرۆك کۆماری کوردان لە عێراق نیشان بدات و هەموومان ئاواتەخواز بووین بەوپەری سەلامەتی بگەرێتەوەسەر کاری خۆی. کەسانێك لەولا و لایتر هەبون دەیانویست نەیەڵن ئێمە ئەم کارە باشە بکەین. وەك دەزانن نەخۆشیی جەنابی مام جەلال کاریگەری لەسەر حکومەتی عێراق و حکومەتی کوردستان و حزبەکەی خۆشی هەبوو. ئەوە نیشانە کاریگەری مام جەلالە لەسەر واقیعی سیاسی. ئەوە لە حزبەکەی خۆیەوە دەستییپکرد تا کۆشکی سەرۆکایەتی بەغدا. لەوکاتەدا ڕاگەیاندنی پارتی دیموکراتی کوردستان دانی بەخۆداگرت تا غەدری لێبکرێ بەڵام ئەم پیلانانە سەرکەوتن نەبینن.

کاتێك زانیمان مەسەلەکە گرنگە و خەڵکیش دەپرسن، ئەوجا هاتین کۆرەکەمان بڵاوکردەوە. نایشارمەوە، حکومەتی هەرێمی کوردستان کە پارتی دیموکراتی کوردستانیشی لەپشتە، بەتەمایە مەسەلەی شەفافییەت و لێکۆڵینەوەی گەندەڵی بکات بە مەسەلەیەکی سەرەکی خۆی. بەڵام بە هێمنی و ئامانجدار و بە هاوکاری خەڵك و نەشاردنەوەی ڕاستیەکان. ئەگەر لە شەفافییەتەوە دەستپێنەکەین چۆن دەتوانین کەموکورییەکانی گەندەڵی بدۆزینەوە؟ جا ئەگەر شەفاف بوون چاکەئن ئەو کەسەی

شەفاف بوو لە دەمی نەدرێ باشە. قەیدی من ناکات بەڵام لەمەودوا با هاوکاری یەکدی بکەین تا خەڵکی دیکە نەترسێن و رای خۆیان بڵێن.

نیسانی 2007